

Cilj 3 – Evropsko teritorialno sodelovanje

Operativni program

**ČEZMEJNO SODELOVANJE
SLOVENIJA-AVSTRIJA 2007-2013**

Številka CCI: 2007CB163PO054

December 2007

Odobren z Odločbo Komisije
št. K(2007) 6607 z dne 21. 12. 2007

KAZALO VSEBINE

1.	UVOD.....	4
1.1	Osnovne informacije	4
1.2	Predpisi in uredbe o evropskem teritorialnem sodelovanju.....	5
1.3	Opis postopka programiranja.....	5
2.	SOCIALNA IN EKONOMSKA ANALIZA PROGRAMSKEGA OBMOČJA.....	7
2.1	Upravičeno območje in regionalna dejavnost.....	7
2.2	Družbeni in gospodarski okvirni pogoji.....	10
2.3	Prebivalstvo	11
2.4	Gospodarstvo	12
2.5	Raziskave in inovacije	19
2.6	Človeški viri.....	20
2.7	Kultura	25
2.8	Zdravstvo in socialne zadeve	26
2.9	Lokalni in regionalni razvoj	266
2.10	Okolje	27
2.11	Energija	29
2.12	Promet.....	30
2.13	IKT in informacijska družba	32
2.14	Možnosti za sodelovanje v širšem območju	33
3.	PREDNOSTI IN POMANJKLJIVOSTI.....	34
4.	DOSEDANJE IZKUŠNJE Z IZVEDBO ČEZMEJNIH PROGRAMOV	38
5.	STRATEGIJA OPERATIVNEGA PROGRAMA	39
5.1	Strateški predpostavke.....	39
5.2	Glavna načela programa	40
5.3	Strateški cilj.....	41
5.4	Utemeljitev prednostnih nalog	43
6.	PREDNOSTNE NALOGE – SPLOŠNI IN POSAMEZNI CILJI.....	46
6.1	Opis horizontalnih tem.....	46
6.2	Prva prednostna naloga: Konkurenčnost, znanje in gospodarsko sodelovanje	49
6.3	Druga prednostna naloga: Trajnost in skladen razvoj.....	54
6.4	Tretja prednostna naloga: Tehnična pomoč.....	59
7.	ZUNANJA SKLADNOST Z DRUGIMI POLITIKAMI.....	61
7.1	Skladnost s politikami EU	61
7.2	Skladnost z nacionalnimi politikami	62
8.	KOMPLEMENTARNOST Z DRUGIMI PROGRAMI	63
9.	FINANČNI NAČRT	67
9.1	Razčlenitev po kategorijah	67
10.	POVZETEK SPREMLJEVALNIH PROCESOV	68
10.1	Predhodno vrednotenje (ex-ante)	68
11.	ORGANIZACIJSKE STRUKTURE IN POSTOPKI ZA IZVAJANJE OPERATIVNEGA PROGRAMA.....	73
11.1	Organizacijske strukture za izvajanje programa	74
11.2	Postopkovne uredbe, ki urejajo izvedbo programa (organizacija postopka).....	78
12.	INFORMIRANJE IN OBVEŠČANJE JAVNOSTI	86
	PRILOGA: KATEGORIJE IZDATKOV	88

KAZALO TABEL

Tabela 1: Postopek programiranja	5
Tabela 2: Seznam upravičenih regij	8
Tabela 3: Prebivalstvo na programskem območju	11
Tabela 4: Osnovni gospodarski sektorji in zaposlenost.....	12
Tabela 5: BDP na prebivalca v programskih območjih.....	13
Tabela 6: Poslovni subjekti glede na območje NUTS III in sektorje.....	14
Tabela 7: Število nočitev na programskem območju.....	16
Tabela 8: Stopnja brezposelnosti (2004)	21
Tabela 9: Zaposleni glede na spol na avstrijskem Štajerskem.....	22
Tabela 10: Povprečni bruto dohodek zaposlenih leta 2004 (mesečno v €).....	22
Tabela 11: Zaposleni glede na spol (2005)	22
Tabela 12: Prednosti in pomanjkljivosti	34
Tabela 13: Finančni načrt programa, ki prikazuje letne dodelitve sredstev ESRR za program.....	67
Tabela 14: Finančni načrt operativnega programa, ki prikazuje znesek vseh dodeljenih sredstev ERDF, nacionalne javne in zasebne prispevke ter stopnjo sofinanciranja glede na prednostne naloge za celotno programsko obdobje	67
Tabela 15: Vključitev glavnih priporočil predhodnega vrednotenja med programiranjem	72

1. UVOD

1.1 Osnovne informacije

Glavni cilj kohezijske politike Evropske unije je povečanje ekonomske in socialne kohezije držav članic z namenom spodbujanja skladnega, uravnoveženega in trajnostnega razvoja Skupnosti ob hkratnem zmanjševanju gospodarskih, socialnih in teritorialnih neskladij, še posebej očitnih v državah in regijah z zaostankom v razvoju, katerim naj bi kohezijska politika v skladu s členi 158–161 Pogodbe o Evropski uniji omogočila hitrejše ekonomsko in socialno prestrukturiranje.

Sedanja pobuda Skupnosti INTERREG spodbuja čezmejno, transnacionalno in medregionalno sodelovanje. Njen namen je spodbujanje sodelovanja med obmejnimi območji Evropske unije in posledična krepitev ekonomske in socialne kohezije teh področij, uravnovežen in trajnosten razvoj evropskega ozemlja in spodbujanje teritorialne integracije med državami članicami ter kandidatki in prosilkami za članstvo v EU.

Na področju kohezijske politike so bili za naslednje programsko obdobje oblikovani novi cilji:

- Cilj "konvergenca",
- Cilj "regionalna konkurenčnost in zaposlovanje",
- Cilj "evropsko teritorialno sodelovanje".

Ena večjih sprememb, ki bo uvedena v okviru reform na področju regionalne politike, je večji poudarek pobudi Skupnosti INTERREG, ki temelji na uspešnosti in utemeljenosti nadaljnega razvoja pobude. Pobuda Skupnosti bo preoblikovana v enega od ciljev kohezijske politike in preimenovana v Evropski teritorialni razvoj. Cilj Evropsko teritorialno sodelovanje za programsko obdobje 2007-2013 preko Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) svojo pomoč osredotoča na tri glavna področja sodelovanja:

- razvoj čezmejnih gospodarskih, socialnih in okoljskih dejavnosti s pomočjo skupnih strategij za trajnostni teritorialni razvoj;
- krepitev transnacionalnega sodelovanja s pomočjo dejavnosti na področju prednostnih nalog Skupnosti in spodbujanje integriranega teritorialnega razvoja;
- povečanje učinkovitosti regionalnih politik s spodbujanjem medregionalnega sodelovanja z izmenjavo izkušenj na ustreznem teritorialnem nivoju.

Na področju čezmejnega sodelovanja cilj Evropsko teritorialno sodelovanje uvaja operativne programe, ki se izvajajo na notranjih mejah Evropske unije. Obmejnim področjem nudi pomoč za razvoj čezmejnih gospodarskih, socialnih in okoljskih dejavnosti s pomočjo skupnih strategij trajnostnega teritorialnega razvoja, ki se osredotočajo predvsem na:

- spodbujanje podjetništva, zlasti razvoja malih in srednje velikih podjetij, turizma, kulture in čezmejne trgovine;
- spodbujanje in izboljšanje skupnega varstva in upravljanja okolja ter preprečevanje naravnih in tehnoloških tveganj;
- podpiranje povezav med mesti in podeželjem;
- zmanjšanje izoliranosti z izboljšanim dostopom do transportnih, informacijskih in komunikacijskih omrežij in storitev ter čezmejnih vodovodnih in energetskih sistemov ter objektov;
- razvoj sodelovanja, zmogljivosti in skupne uporabe infrastrukture, zlasti v sektorjih kot so zdravstvo, kultura, turizem in izobraževanje.

Med področja, ki jih lahko spodbuja ESRR, sodijo tudi pravno in upravno sodelovanje, vključevanje v čezmejne trge delovne sile, lokalne pobude za zaposlovanje, spodbujanje vključevanja načela enakih možnosti in enakosti spolov, usposabljanje, socialna vključenost ter skupno koriščenje človeških virov in ustanov za raziskave in razvoj.

1.2 Predpisi in uredbe o evropskem teritorialnem sodelovanju

Pravila za programe, ki se bodo izvajali v sklopu cilja evropsko teritorialno sodelovanje, so določena v uredbah, za katere velja neposredna veljavnost in neposredni učinek. Ker so posebni predpisi o teritorialnem sodelovanju določeni z višjo zakonsko uredbo, t.j. uredbo Sveta, bodo programi vsebovali podrobnejša pravila, ki se nanašajo na upravljanje, nudenje pomoči pri izvajanju programov in prednostnih področij sodelovanja.

Spremembe, ki se uvajajo, so skladne s stališči Komisije, ki se zavzema za večjo transparentnost programov, manj zahtevno upravljanje in izvajanje le-teh ter za osredotočenost na ključna področja sodelovanja z namenom, da se izboljša učinkovitost porabe sredstev.

Operativni programi za programsko obdobje 2007-2013 so bili oblikovani v skladu z naslednjimi uredbami:

- Uredbo Sveta o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu (ES) št. 1083/2006 z dne 11. julija 2006;
- Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o Evropskem skladu za regionalni razvoj (ES) št. 1080/2006 z dne 5. julija 2006.

Smernice in (finančna) struktura programa so pripravljene v skladu s pravno podlago (smernicami, uredbami, delovno dokumentacijo, itd.) in v skladu s cilji Evropske unije s posebnim poudarkom na načelih lizbonskega in göteborgskega procesa. Načelo enakosti spolov je vključeno na vseh ravneh.

1.3 Opis postopka programiranja

Za pripravo operativnega programa je bila oblikovana čezmejna programska skupina, sestavljena iz organa upravljanja in nacionalnih organov, posredniških teles trenutnega programa INTERREG IIIA, podpornih ustanov in strokovnjakov.

Programiranje je potekalo zelo intenzivno. Programska skupina se je sestala na 18 srečanjih z namenom, da razvijejo področja sodelovanja, strukture in postopke upravljanja in izvajanja.

Tabela 1: Postopek programiranja

Št.	Datum	Kraj	Vsebina / Mejniki
1	4. julij 2005	Maribor	Izmenjava okvirov politike na ravni EU in nacionalni ravni, razprava o pristopu k zunanji podpori
2	15. september 2005	Celovec / Klagenfurt	Razprava o odprtih vprašanjih in novem pristopu k prihajajočim strateškim temam in projektom
3	28. oktober 2005	Maribor	Izmenjava mnenj o bodočih administrativnih možnostih in priprave na 4. programsko skupino
4	12.,13. dec. 2005	Seggau/Sekova	Bodoči izzivi v zvezi z rezultati vrednotenja in razprava o strateških temah
5	18. januar 2006	Maribor	Strukture in postopki izvajanja
6	16. februar 2006	Grosspetersdorf	Strukture in postopki izvajanja
	17. februar 2006	Grosspetersdorf	Ključne teme – izzivi in priložnosti
7	30. marec 2006	Feistritz	Strukture in postopki izvajanja
8	18. april 2006	Maribor	Razprava o 1. osnutku operativnega programa
9	19. maj 2006	Celovec	Razprava o 2. osnutku operativnega programa
10	29. junij 2006	Grosspetersdorf	Razprava o 3. osnutku operativnega programa, predhodnem vrednotenju, načrtovanju priprave poročila SPVO
11	7., 8. september 2006	Bleiburg/Pliberk	Postopki upravljanja in izvajanja
12	3. oktober 2006	Gradec	Razprava o 5. osnutku operativnega programa, predhodnem vrednotenju, poročilu SPVO, roki za finalizacijo
13	19. oktober 2006	Maribor	Strukture in postopki upravljanja
14	30. oktober 2006	St. Paul i. Lavanttal	Finančni načrt programa, kategorizacija, kazalniki
15	17. november	Ljubljana	Razprava o 6. osnutku operativnega programa, nadaljnji postopek

	2006		
16	17. januar 2007	Gradec	programiranja, predhodno vrenotenje, kazalniki, postopki finalizacije Razprava o 8. osnutku operativnega programa, postopki izvajanja in drugi odprti problemi, predhodno vrenotenje
17	13. februar 2007	Radovljica	Razprava o 9. osnutku operativnega programa, postopki izvajanja in druga odprta vprašanja, predhodno vrenotenje, nadaljnji ukrepi
18	22. oktober 2007	Ljubljana	Razprava o osnutku komentarjev Evropske komisije na predlog operativnega programa SI-AT 2007-2013

Poleg programske skupine so se v programski postopek vključile tudi interesne skupine iz regij, nacionalnih in deželnih ravni.

V Sloveniji je nacionalni organ programa INTERREG IIIA na spletni strani objavil poziv za oddajo projektnih idej in potencialnih projektnih predlogov, da bi tako pridobil pregled nad potencialnimi prijavitelji iz obmejnih regij.

V postopku priprav na strateški del programa je 18. oktobra 2005 potekalo v Ljubljani srečanje predstavnikov ministrstev in vladnih ustanov, katerega cilj je bila izmenjava prvih mnenj ter interesov o možnih temah čezmejnega sodelovanja.

Na podlagi rezultatov delavnice na nacionalni ravni in zbranih projektnih idej je bila 3. novembra 2005 organizirana regionalna delavnica, na kateri so sodelovali regionalni in nacionalni predstavniki. Namen delavnice je bil pripraviti osnutek analize SWOT za čezmejno območje ter določiti glavna področja sodelovanja in morebitne skupne projekte.

Ker je bil osnutek operativnega programa pripravljen junija 2006, so se regionalni in nacionalni soudeleženci znova sestali in razpravljali o pogledih in predlogih, o katerih je kasneje tekla razprava tudi v programski skupini.

V Avstriji so za usklajevanje posvetovalnega postopka na deželni in regionalni ravni zadolženi pristojni organi ali polzasebne organizacije.

Na avstrijskem Štajerskem je Oddelek 16 Deželne vlade zadolžil partnerstvo Euregia Štajerska, da bo v razpravo vključila regionalne partnerje in določila ključne teme za programe čezmejnega sodelovanja v prihodnje. Zbrane zamisli so bile osnova za dvostransko regionalno razpravo.

Z interesnimi skupinami so potekala posvetovanja tudi med pripravo osnutka operativnega programa v juniju 2006.

Na avstrijskem Koroškem je bila med letoma 2005 in 2006 oblikovana Integrirana strategija za regionalni razvoj (IRS), ki obravnava vsa strateška vprašanja evropskih programov. Strategijo IRS je koroška Deželna vlada sprejela oktobra 2005. V postopku priprave strategije so sodelovale vse interesne skupine z deželne ravni, vključno s skupinami, ki so zadolžene za teritorialno sodelovanje.

Na Gradiščanskem je bila za pripravo na obdobje 2007-2013 ustanovljena delovna skupina, zadolžena za načrtovanje »Programa v iztekanju Cilja 1 na Gradiščanskem« in programov Cilja 3. Za oblikovanje integrirane strategije za razvoj regije so bila zato organizirana redna srečanja z različnimi strokovnjaki, člani delovne skupine pa so bili hkrati redno obveščeni tudi o poteku postopka programiranja za oblikovanje programa Cilj 3 Slovenija–Avstrija.

Prvi osnutek operativnega programa Slovenija-Avstrija 2007–2013 je bil posredovan Evropski komisiji 22. 6. 2007. Pred tem so ga potrdili vsi programski partnerji: sklep Vlade Republike Slovenije št. 91-4/2007-5 z dne 18. 4. 2007, odobritev avstrijske Štajerske z dne 19. 3. 2007, odobritev avstrijske Koroške z dne 8. 5. 2007 in odobritev Gradiščanske z dne 12. 6. 2007. Drugi osnutek, ki je vseboval pripombe Evropske komisije, je bil posredovan Komisiji dne 15. 11. 2007.

2. SOCIALNA IN EKONOMSKA ANALIZA PROGRAMSKEGA OBMOČJA

2.1 Upravičeno območje in regionalna dejavnost

Osrednje programsko območje sestavljajo naslednje upravičene regije NUTS III: Vzhodna Štajerska, Zahodna in Južna Štajerska, Celovec–Beljak, Spodnja Koroška in Južno Gradiščansko na avstrijskem delu območja ter regije NUTS III Gorenjska, Koroška, Savinjska, Podravje in Pomurje na slovenski strani. Izmed naštetih regij so področja Gradca, Zgornje Štajerske–Vzhod, Zgornje Štajerske–Zahod, Zgornje Koroške (Avstrija) in osrednjeslovenska regija (Slovenija) vključena v program na podlagi prve točke 21. člena Uredbe ES št. 1080/2006 o ESRR, pri čemer je mogoče nastale izdatke pri izvajanju operacij ali delov operacij v sosednjih območjih NUTS III financirati s pomočjo sredstev ESRR največ do 20 % prispevka ESRR za operativni program.

Prav tako člen 21(1) Uredbe (ES) št. 1080/2006 določa, da so: »Na ravni projekta lahko izdatki, ki so nastali pri partnerjih, ki se nahajajo izven območja programa, upravičeni, če bi projekt brez sodelovanja tega partnerja le stežka dosegel svoje cilje.« Te možnosti se lahko poslužujejo projektni partnerji iz Dunaja ali drugih regij izven programskega območja (npr. sosednje regije v Italiji ali na Madžarskem).

Izkušnje iz preteklosti kažejo, da imajo večstranski projekti vedno večjo vlogo pri regionalnem razvoju in teritorialni koheziji programskega območja, ki obsega obmejne regije Avstrije, Madžarske, Slovenije, Italije in Hrvaške. Zato so programski partnerji prepričani, da je pomembno pri oblikovanju in izvedbi programa razširiti obseg čezmejnih programov in upoštevati potrebe in priložnosti, ki jih nudijo večstranski projekti.

V Sloveniji je za uvedbo razvojnih in kohezijskih regij ključnega pomena Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, ki je pričel veljati leta 2005, v obravnavi pa je tudi predlog dveh kohezijskih regij. V skladu s trenutnim programskim območjem, naj bi Gorenjska in osrednjeslovenska postali del razvitejše Zahodne Slovenije, medtem ko naj bi se Podravje, Pomurje, Koroška in Savinjska povezali v kohezijsko regijo Vzhodne Slovenije.

V primerjavi s prejšnjim obdobjem INTERREG IIIA se je programsko območje kot celota razširilo. Območju so bila priključena naslednja območja na ravni NUTS III: Južno Gradiščansko, Zgornja Štajerska – Vzhod, Zgornja Štajerska – Zahod in osrednjeslovenska. Širitev upravičenega območja bo vplivala na dodano vrednost in večjo stopnjo čezmejnega sodelovanja z dejavnostmi, ki bodo imele širši vpliv na razvoj celotnega območja. S tem bo tudi omogočeno lažje doseganje ciljev lizbonske strategije (v zvezi z raziskovalnimi institucijami, univerzami, itd., dodatnimi regionalnimi viri in kompetencami). Širše upravičeno območje bo tudi prispevalo, da se bo povečalo število institucij, ki si bodo pridobile status vodilnega partnerja; nekatere med njimi so že izrazile interes za sodelovanje v programu.

V prejšnjem obdobju je bila iz osrednjeslovenske regije edina upravičena občina Kamnik, za sedanje obdobje pa je bila sprejeta odločitev, da se v program vključi celotno področje osrednjeslovenske (v skladu s pravilom 20%), ki je bila že do sedaj do neke mere vključena v čezmejno sodelovanje z določenimi avstrijskimi institucijami (univerzami, raziskovalnimi institucijami, itd.), med katerimi so bile vzpostavljene čezmejne povezave, ki so posredovale izkušnje in znanja čezmejnimi interesnim skupinam. V novem obdobju bo tako zagotovljena učinkovitejša izvedba programske strategije.

V prihajajočem programu Cilja 3 je tudi nujno sodelovanje regije NUTS III Zgornja Koroška, saj je bila že v tekočem obdobju upravičena (po pravilu 20%). Več projektov je izrabilo priložnost in navezali so prve stike s slovenskimi partnerji. Nadaljnje sodelovanje oblikovanih partnerstev je že z vidika trajnosti nujno potrebno. Za Zgornjo Koroško je iz geografskih razlogov ključnega pomena tudi spodbujanje trilstranskih projektov s Furlanijo Julijsko krajino in Venetom, ker imajo nekateri izmed ključnih sodelujočih sedež prav na Zgornjem Koroškem.

Jasna je tudi potreba po vključenosti avstrijskoštajerskih regij (Gradca, Zgornje Štajerske-Vzhod, Zgornje Štajerske-Zahod) v ta območja. Potreba po širitvi programskega območja na Štajerskem izhaja predvsem iz potrebe po institucionalnih virih, da bi lahko zagotovili razvoj in izvajanje projektov. Ker bodo omenjene regije vključene v program, bodo postali cilji lizbonske strategije s pomočjo sodelovanja raziskovalnih institucij, univerz in dodatnih regionalnih virov ter usposobljenosti lažje dosegljivi.

Celotno prebivalstvo programskega območja trenutno šteje več kot 3.240.000 ljudi in pokriva območje 35.523 km². Slovenija kot »mejna država« je vključena v program s približno 57 % ozemlja in 73 % celotnega prebivalstva. Na avstrijski strani je 100 % zajeto prebivalstvo Koroške, 93 % Štajerske ter dodatno še 35 % prebivalstvo Gradiščanskega.

Tabela 2: Seznam upravičenih regij

Območje NUTS III	Površina v km²
Vzhodna Štajerska	3.351
Zahodna in Južna Štajerska	2.223
Gradec	1.228
Zgornja Štajerska – Vzhod	3.255
Zgornja Štajerska – Zahod	3.059
Spodnja Koroška	3.374
Celovec – Beljak	2.028
Zgornja Koroška	4.130
Južno Gradiščansko	1.251
AVSTRIJA	23.899
Gorenjska	2.137
Koroška	1.041
Savinjska	2.384
Podravje	2.170
Pomurje	1.338
Osrednjeslovenska	2.555
SLOVENIJA	11.624
SKUPAJ	35.523

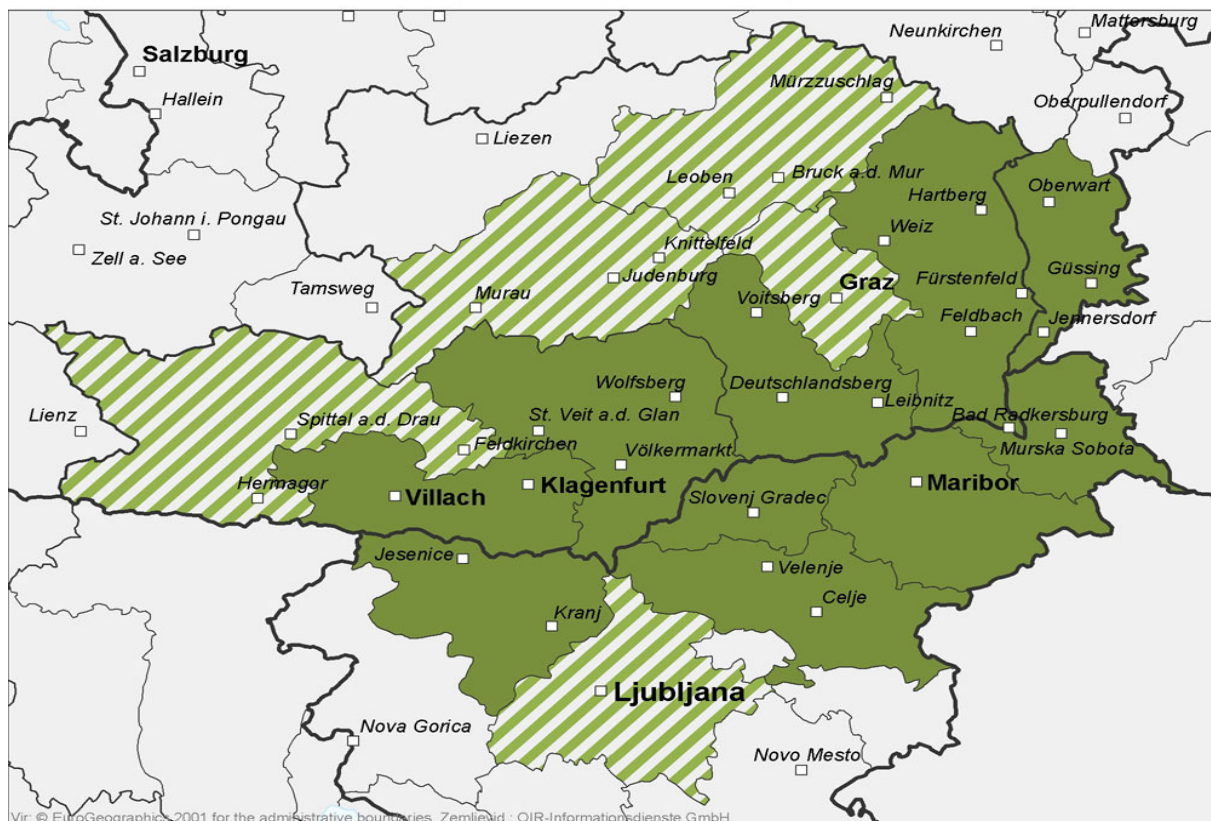
Vir: AT: Statistik Avstrija; SI: Statistični urad Republike Slovenije (SURs), izračuni Urada Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj (UMAR).

Dolžina slovensko-avstrijske meje znaša 330 km, ki na avstrijski strani obsega 170 km Koroške, 145 km Štajerske in samo 15 km Gradiščanskega. Z vstopom Slovenije v EU 1. maja 2004 je meja postala notranja meja, ki je na novo spodbudila sodelovanje med regijami.

Splošna karta programskega območja

Cilj 3 Avstrija - Slovenija

Programsko območje

Osrednje programsko območje
v skladu s členom 7 (1)
splošne uredbe o
strukturnih skladih

Razširjeno programsko območje
v skladu s členom 21 (1)
uredbe o ESRR

Administrativne meje

~ NUTS 0

~ NUTS 1

~ NUTS 2

~ NUTS 3

□ Mesta

Osnutek:
OIR-Managementdienste GmbH

Prostorske značilnosti

Programsko območje se razprostira od goratih alpskih predelov na severu in zahodu do hribovite pokrajine z razpotegnjenim hribovjem na vzhodu na področju gradiščansko-štajersko-slovenske meje. Večji del Pomurja, del Podravja in območje Južnega Gradiščanskega skupaj tvorijo Panonsko nižino.

Območje prav tako zajema čezmejna rečna sistema, reko Muro/Mur in reko Dravo/Drau, medtem ko je na slovenski strani pomembno tudi porečje reke Save. Za programsko območje so značilna številna jezera, še posebej v alpskih predelih. Vzhodni del območja se poleg tega ponaša z velikim številom termalnih izvirov, izraba kmetijskih zemljišč pa je izredno intenzivna.

Za programsko območje je značilna velika gostota gozdov, kar še posebej velja za predele na zahodu. Število področij, ki so prekrita z gozdovi, še dodatno narašča zaradi zmanjševanja kmetijske pridelave, medtem ko ima vzhodni del precej nižjo gostoto gozdov in večji delež kmetijskih površin.

